

A fentiekben Oroszvégesi Mihály műveinek hangtani és alaktani jelenségeit vizsgáltuk. Elemzésünk középpontjában azok a jelenségek állottak, amelyekben a korabeli népnyelv sajátosságai tükröződnek. De a szerző stílusáról és egész nyelvéről helytelen képünk alakulna ki, ha nem tenünk említést nyelvének azon sajátosságairól, amelyek nem a népnyelvből származnak. Bár stílusának lényeges jellemző vonásai közé tartozik a népnyelvi alakok használata, de igen jellemző rá az archaizálás, az egyházi szláv könyvnyelvi alakok használata is. A szerző azért használja az egyházi szláv alakokat, hogy ezzel mondanivalóját ünnepélyesebb tekintélyteltebb formába öltöztethesse. Az olvasó el is várta a szerzőtől, hogy vallási kérdésekről, az ezekhez méltó nyelven és ne közönséges népnyelven írjon: *pisal bych vam prostym jazikom, a vy by na toje myslili, što sja podobalo jemu Mihovcě, toto pišet.*¹⁵ Ezenkívül az egyházi szláv nyelv, amely a Nyagovai Postilla szerzője számára csak a megértést zavaró elvetendő béklyó volt, Oroszvégesi korában fontos összekötő kapoccsá vált; összekötötte a sokat üldözött ukrán pravoszláv egyházat a többi pravoszláv egyházakkal, és használata során a sokévszázados mult felemelő és erőtadó érzése kerítette hatalmába az író és olvasót egyaránt.

Oroszvégesi nyelvében az egyházi szláv és a népnyelvi sajátosságok egymást át meg átszöve találhatók még akkor is, ha a szerző magáról beszél: *Ne slěp jesm az, ani prepony ne položich vam, jamu ne pokryvaju pred vami vsěmi.* O 219(641), vagy: *Az ostach kamenju Sionju věrnym* O 218(637), ami ismét csak arra mutat, hogy az archaizálás mennyire a szerző stílusához tartozott.

Nem célunk az író egyházi szláv hangtani és alaktani sajátosságainak részletes elemzése s csak a fontosabbakat említjük meg. A szerző stílusára jellemző, a közszláv szavaknak egyházi szláv hangalakban való használata: *hlasom* O 189(508), *holosom* helyett, *nošč* O 188(502) *nuč* helyett, *viždu* O 219(640) *vižu* vagy *vidžu* helyett, ami természetesen nem mindig következetes és csak bizonyos jellemző sajátosságok megőrzésére korlátozódik. Mint archaizáló alaktani sajátosság figyelemre méltó a főnév ragozásában egyes egyházi szláv alakok használata, pl.: a lány mássalhangzóra végződő nőnemű főnevek sing. instr.-ban: *blahodatiju* O 201(559), a semlegesnemű lágyragozású -j-(a) képzős főnevek gyakran egyházi szláv alakban és végződésekkel szerepelnek, sing. nom.: *pisanije* O 163(371), pl. acc.: *rečenija* O 172(427).

A melléknevek és sorszámnevek ragozásában gyakoriak az egyházi szláv végződések a masc. neutr. sing. gen.-ban: *hordaho* O 162(369), *prěvago* O 187(498), előfordulnak a pl. n.-ban: *knjazevoja ljude* O 189(508) (pontatlan alak) s a neutr. pl. acc.-ban *knižnjaja slova* O 195 (533). A melléknevek nominális ragozású alakjai könyvnyelvi, pl.: *živa člka* O 206 (586). Elég gyakoriak egyes óegyházi szláv névmások pl.: *ize* L 50(99) vonatkozó névmás, vagy az I. sz. személyes névmás: *az* O 182(474) alakban *ja* helyett. Az igeragozásban a leg erősebb az egyházi szláv hatás. Erről tanúskodik a jelen- és egyszerű jövőidő sing. 2. személyének -ši végződése: *schočeši* O 169(414), de legjellemzőbb megnyilvánulási formái az aorisztoszok és participiumok. Néhány példa az aorisztoszra: *pohiboste* O 169(413), *predrekoč* O 187(498), a participiumokra: jelenidejű aktív, masc. sing. nom.: *honjaj* O 188(502), *preščajaj* O 188(503); sing. dat.: *prichodjašču* O 187(498), pl. n.: *ustrojajušče* O 169(410); jelenidejű szenvedő, neutr. sing. nom.: *hlaholemoje* O 164(383), pl. n.: *učimi jesmy* O 165(390); multidejű aktív, pl. n.: *věrovavšii* O 167(403).

Oroszvégesi egyéb stílusrétegei a hangtani és alaktani terén kevésbé tükröződnek. A nyugati szláv hatás fellelhető egyes alakokban: *hdy* O 163(371), *ten* O 212(609), *co* 174(436). A nem szláv nyelvek (magyar, latin) hatása csak a szókinésben nyilvánul meg, és egyes magyar jövevényszavak, magyar vagy latin kifejezések használatából áll, ezért itt ezzel nem foglalkozunk.

Kalmár György oroszországi kapcsolatairól

PAPP FERENC

Oxford, London, Genf, Amszterdam, Pozsony, Berlin—Lipscse, Bécs — regényes életének egyes állomásairól szinte csak úgy értesít bennünket a XVIII. század neves magyar filológusa, Kalmár György, hogy művei kiadási helyét tudjuk és feltételezzük, hogy a kiadás idejében arra járhatott. Ismeretes, hogy a nyugati országokban nagy tekintélye volt és szoros tudományos és baráti szálak fűzték őt oda: tagja a florenci akadémiának, alig jelenik meg

¹⁵ *Je. Nedzelskij*, *Očerki Karpatorusskoj literatury*. Užgorod, 1932. 69.

Berlinben és Lipszében latinul a filozófiai nyelvről szóló munkája, még a következő évek folyamán, bővített kiadásban napvilágot lát olaszul, majd németül.

Eddig azonban részint kevésbé volt ismeretes, részint ismeretlen volt, hogy kapcsolatai nemcsak a Nyugathoz és — törökországi útja során — a Közel-Kelethez, hanem Oroszországhoz is fűzték. Arról, hogy Kalmár György járt egyáltalán Oroszországban, sem Szinnyei,¹ sem a Szinnyei által forrásként meg sem említett Wurzbach-féle életrajzi lexikon² nem tesz említést. Az egyetlen utalást erre vonatkozóan Horányi korabeli munkájában találjuk.³ Horányi, Kalmár műveit felsorolva, hetedikként annak bővebb héber nyelvtanát említi: *Εἰσαγωγή εἰς τὸ Ἑβραϊκὸν δῶμα κατὰ τῆς Ἑβραίων Ἀρχαίης*. Halae Saxonum MDCCLXVII és mellékesen hozzáteszi: „Titulum ei praefixit iam Wittembergae secundo redux in patriam ex Russico itinere” (273—274. o.). Az említett források közül Wurzbach hozza ezt a munkát, de látnivalóan csupán Horányira támaszkodva (a görög cím elé odatapaszt egy darabot Horányi latin szövegéből, mintha az is a címhez tartoznék, követi Horányit egyes írásjelezési sajátosságokban stb.) — tehát, ő valószínűleg nem látta a könyvet; Szinnyei már nem is említi ezt a bővebb héber nyelvtant. Abból a tényből, hogy akik nem látták magát a könyvet, nem említik szerzője oroszországi utazásait és hogy ezen adat Horányinál nem a maga helyén (az életrajzban), hanem — váratlanul — a könyv megadott címe után következik, a bibliográfiai részben, arra a feltételezésre juthatunk, hogy Horányi adatát esetleg a mű címlapjáról meríthette; ezt a feltevést alátámaszthatják ismereteink e kor szokásos és Kalmár által is alkalmazott hosszú címeiről, melyek a szerző rangján, foglalkozásán, a mű célján stb. kívül tartalmazhattak utalást a mű keletkezésének körülményeire is (példát l. alább). A könyv általunk átnézett példányának címlapja (Debreceni Református Kollégium Könyvtára, F 770 sz. Magát a címlapot l. a 7. sz. lábjegyzetben) nem tartalmaz ilyen utalást. Mivel azonban a Horányi idézte cím és az általunk megtekintett címlap között egyéb, lényeges eltérések is vannak (a debreceni példány címlapja nem jelöli az ékezeteket és hehezeteket, nem alkalmaz ligatúrát az *ov* jelölésére, kiadási dátumul rajta 1768 — *αψξή* — és nem 1767 áll), sőt Horányi legalább egy ponton nemcsak megmásítja, hanem ki is egészíti a debreceni címlapot („Halae Saxonum” kiadási helyként a debreceni példánynak sem a címlapján, sem az — 55. oldalon elhelyezett — befejezésén nem látható), nem lehet lehetetlennek tekinteni, hogy volt esetleg egy másik, külső címlap is, melyet a szerző valóban már második oroszországi útjáról megtérve tett oda, mely azonban a debreceni példányról hiányzik. Akárhogy is áll a dolog: a korabeli — Horányi-nyújtotta — adatot, ha ezt más tények nem cáfolják, legalábbis nem kell elvetnünk azért, mert a későbbi szerzők erről nem tesznek említést.

Azonban nem hogy ellenkező, hanem éppen Horányit támogató adatra bukkanunk, ha végig elolvassuk Kalmár kisebb héber grammatikájának címlapját, melyet általában így idéznek: „Genvina linguae hebraicae grammatica Sive vetvs illa sine masoretharvm pvnctis hebraisandi via” (Genf, 1760). Ezt követőleg ui. a címlapon ez áll: „Quam prius (A. AE. CHR. MDCCLVI. MM. Sext. Sept.), ingenui Discipuli sui, admodum reuerendi P. Cyrilli, Equestris Academiae, quae *Petrupoli* est, Presbyteri, priuatum in usum, nona plane aptioreue metodo, delineatam; domi demum suae compluribus iisque Criticis auctam Scholiis, non modo Discentium ac Docentium, sed etiam eorum, qui ad *Criticem Sacram* se conferunt, atque faciles in ea felicesque progressus desiderant, in gratiam, publici iam iuris esse uult GEORGIUS KALMÁR, Hungaro-Pannon a Tapoltzafő. Imperatoriarum Academiarum Florentinarum adlegatus Socius”. Ha csak azt nem tételezzük fel, hogy Kirill atyát, a pétervári nemesi akadémia (Сухонутный шляхетный корпус) papját Nyugatra küldték tanulmányútra (és ez kevésbé lehetséges), fel kell tételeznünk, hogy Kalmár a címlapon feltüntetett időben Pétervárott tartózkodott és onnan hazatérve („domi”) írta meg kis héber nyelvtanát; első oroszországi útjára ez az időszak esett volna tehát.

És ez a feltevésünk beigazolódik, ha átnézzük a Szanktpetyerburgszkije vedomosztyi („Szentpétervári Közlöny”) 1756-os számait. Ez az újság ui. (mely egészen 1917-ig megjelent, a kormány hivatalos sajtóorgánuma s hosszú ideig az egyetlen orosz újság volt) a XIX. sz. első feléig először az elegyes hírek között, később külön rovatban közölte, ki honnan érkezett a fővárosba és ki hová távozik onnan. E hírek között három egymást követő számban — a 65, 66, 67-es számokban — a következő, azonos tartalmú, némileg eltérő fogalmazású értesítést kapjuk (idézem az utolsó, 67-es számban adott megfogalmazást, 1756. augusztus 20, kedd): „A magyar nemzetiségű Kalmár György diák tengeren túlra kíván utazni, ezért az

¹ Szinnyei József, Magyar írók élete és munkája. Budapest, V. k. 1897. — 877.

² Constant von Wurzbach, Biographisches Lexikon des Kaiserthums Oesterreich. Zehnter T. Wien, 1863. — 400—401.

³ Alexius Horányi, Memoria Hungarorum et provincialium scriptis editis notorum. Viennae, 1776. T. II. — 272 kk.

kinék mi dolga van vele, megkeresheti a Nemesi Akadémián Kirill szerzetes papnál”.⁴ Ezek szerint Kalmár valóban volt Pétervárott és onnan 1756 augusztus végén (vagy szeptember elején) távozott — alkalmasint nem közvetlenül Magyarországra, mert ilyen esetekben az újság mindig így ír: „... visszatér hazájába”, vagy „... visszatér Németországba”, „... Hollandiába” stb. Különös, hogy Kalmárt — aki könyvei címlapján rendszerint mint „nobilis de Tapoltzafő” szerepel — „diák”-nak nevezi a közlemény. Az akkor éppen 30 esztendő Kalmár nemcsak korára, de tevékenységére nézve sem diák már: mögötte van egy 1750-ben Oxfordban megjelent tanulmánya és — különösen — három, 1751-ben Londonban megjelent vitairata. Talán útlevelén még ez a foglalkozás szerepelt és ezért így nevezi őt a hivatalos lap (mely ilyen jellegű adatait az akkori kiutazási úti okmányt kiállító orosz hatóságtól kapta, hivatalos közlés céljából)? Egyébként Kalmár pétervári életmódja is „diákos” lehetett: a kiutazó személyeknél az újság minden esetben a lakcímet közli; ezek szerint neves hazánk-fia valószínűleg nem tartott fenn külön lakást magának Pétervárott (ami akkor nem lett volna olyan nagy probléma), hanem igen tiszteletre méltó tanítványánál lakott (a héber-órák fejében?). Ismerve igénytelenségét (és pénztelenségét), tudva róla, hogy „Ázsiában utazván, ecetet, olajat, sőt horda magával, s így valahol a mezőn megszálla, készen lelé ebédjét, vacsoráját”; hogy „... míg Prodromusát Landerernél nyomatta, egy kerti nyaralóban töltötte a telet; fázva, koplalva s nyakiglan ülve a szalma közt, s úgy dolgozó verseit reszketve minden tetemiben a hideg miatt” (Kazinczy, *Pályám emlékezete* I, 25) — ebben nem is találhatunk semmi különösét. Mindez azonban nem magyarázza meg, milyen céllal is utazott ő tulajdonképpen Pétervárra és miért tért oda alkalmasint vissza több mint egy évtized múlva; hiszen a Kirill atyának adott héber nyelvórák nyilván csak kinti tartózkodásának anyagi előfeltételeit voltak hivatva előteremteni. Az 1756. május 1-ig visszafelé áttekintett újságszámok nem értesítenek arról sem, mikor érkezett meg Kalmár Pétervárra — de az érkezési adatokat ekkor még hiányosan közli a lap, inkább csak a nagynevű politikai személyiségek (királyok stb.) behajózásáról tudósít. (Ezt az adatot is Golotyina Galina volt szíves megállapítani számomra.)

De kis héber nyelvtanának egyéb nyomtatott adatai is utalnak Kalmár oroszországi kapcsolataira. A több oldalra terjedő (pagináció nélküli) ajánlásban feltüntetett intézmények között ott szerepel a moszkvai és a kievi gimnázium is: „... bene uigentibus GYMNASIIS Schapfhausano, Honnouiensi, Chiouensi, & Moscuensi . . .” A személyek között pedig Lomonoszov: „Item, PRAENOBILIBVS AC GENEROSIS DOMINIS, . . . [tíz név után az utolsó, tizenegyedik] D. MICH. LOMONOSOW, AVG. RVSSIAR. IMPERATRICIS Consiliario & c. . . . . H. N.”.

További adatokkal szolgál e nyelvtannak az a két, a későbbiek során egybekötött példánya, melyet a Szovjetunió Tudományos Akadémiájának levéltára őriz, mint Lomonoszov magánkönyvtárának egy darabját (f. 20, op. 2, Nr 2): mindkét példány ui. Kalmár sajátkezű dedikációját hordozza, a címlap alján. 1. „*Critico-Grammatici* sui Systematis, *Compendium* honce Gymnasio *Choiuensi* obferendum, amplissimo Consiliario, Domino MICHAELI LOMONOSOW [commi]⁵ttit Ak. Varsav[a?] Aug. 1761.” 2. „*Donec Critico-Grammaticum* suum Systema plene prodiret, comtractissimum *eius* Compendium hocce Incltyae Academiae Petropolitanae obferendum, Amplissimo Consiliario, Domino MICHAELI LOMONOSOW committit Ak. Varsav[a?] 6 Aug. 1761.”⁶ Vagyis: a (kötés szerinti) első példányt a kievi

⁴ „Венгерской надин Студент Георгий Калмар намерен ехать за море, того ради имеющие до его дело, сыскать его могут в Шляхетном Кадетском корпусе у Иеромонаха Кирилла” Спб вед. № 67 во вторник августа 20 дня 1756 г. — Ezt az adatot Golotyina Galina volt szíves megszerezni számomra.

⁵ A szó első öt (szögletes zárójelbe tett) betűjét a bekötéskor levágták, az ötödik — *i* — betű pontjának kivételével.

⁶ Kalmár másoknak és máshová is szokott küldeni dedikált példányt műveiből. Szinnyei értesít bennünket az OSzK Praecepta grammatica-jának ilyen példányáról. A Debreceni Református Kollégium könyvtárában őrzött dedikált példányok közül a mienkéhez hasonló szöveget találunk a görög nyelvű héber nyelvtan borítólapján: „Plurimum reuerendo, clarissimo, eruditissimoque VIRO, Domino SAMVELI SZILÁGYI, ..., Superintendententi uisgilantissimo atque grauissimo, G. K. S. P. D atque munusculum hoc in *Bibliotheca* inlustris *Collegii* Debreceniensis *comlocandum* confidenter committit. Dat. Laus[sannae?]. 24 Maii MDCCLXIX”. Megjegyzendő, a dedikálás dátuma valószínűbbé teszi az általunk említett 1768-as megjelenési évet, mint a Horányi említette 1767-est; ebben az esetben — ha Horányi másik adata helytálló — Kalmár Oroszországból másodízben inkább 1768-ban térhetett vissza. Életének ebből a szakaszából még egy dátumot szeretnék lerögzíteni: 1767. VIII.

לש

דיקדוק ודאשיות השפה הקדמונה :

או

קריאת המקרא כפי עבריים הקדמונים :

GENVINA

LINGVAE HEBRAICAE

GRAMMATICA.

SIVE,

VETVS ILLA

SINE MASORETHARVM PUNCTIS

HEBRAISANDI VIA.

Quam prius (A. AE. CHR. MDCCCLVI. MM. Sext. Sept.), ingenui Discipuli sui, admodum reuerendi P. Cyrilli, Equestris Academiae, quae Petrapoli est, Presbyteri, priuatim in usum, noua plane aptioreue methodo, delineatam; domi demum suae compluribus usque Criticis auctam Scholiis, non modo discipulorum ac Docentium, sed etiam eorum, qui ad Criticam Sacram se comferunt, atque faciles in ea felicesque progressus desiderant, in gratiam, publici iam iuris esse uoluit.

GEORGIUS KALMAR,

Hungaro-Pannon a Tapoltzosi. Imperatoriarum Academicarum FLORENTINARUM adlegatus Socius.

PSAL. XVIII. 3, 9.

קדוים יתום נאסנה סוכוסים פתי :
עצור יתום כרתי סאיות עוים :

GENEVAE,

Typis P. PELLET, Typographi. MDCCCLIX.

Donec Critica Grammatica fuerit Systema plene producta, contra
diffusum eius Compendium hodie Insuper Academia Petrapoli
Lipsiae offerendum. Amphibolus Conflictiis, Dominus MDCCCLIX.
C. L. LOMROSOV commisit. M. M. M. M. M.

gimnáziumnak, a másodikat a pétervári akadémiának küldi Kalmár, tanácsoson keresztül (ezt a kérést Lomonoszov ismeretlen okoknál fogva nem teljesítette, a két példány Lomonoszov örökösének tulajdonát képezte 1917-ig, majd 1925-ben egy petrográdi antikváriumból véletlenül egy könyvbarát birtokába került, aki eljuttatta azt az Akadémia levéltárának). Mint láttuk, hét vagy nyolc évvel később megjelent Kalmárnak egy teljesebb (görög nyelven írt) héber grammatikája is, alkalmasint ennek tervére utal az Akadémiának szánt példányra írt szövegben.⁷

Meg kell még jegyezni, hogy Kalmár mind a nyomtatott ajánlásban, mind a két dedikációs szövegben Lomonoszovot tanácsosnak (consiliarius) címezi. Ezt a rangot pedig a nagy polihisztor csak 1757-ben kapta meg (1742 óta „adjunkt”, 1745 óta professzor-akadémikus). Fel kell tehát tételezni, hogy Kalmár, aki 1756 augusztus végén eltávozott Pétervárról, kapcsolatait az ottani akadémiai körökkel továbbra is fenntartotta.

Kalmár munkái nyújtanak néhány adatot orosz nyelvi ismereteire vonatkozóan is. Így Prodrómusában (1770) ezt írja: „Russi et Valachi *th* pronunciant uti *ph* sev *f*. ex-c. Feodor, Pheodor . . .” (39. o.). Ez az adat annál figyelemre méltóbb, hogy az 1917 előtti orosz helyesírásban éppen az ilyen, *th*-nek megfelelő, *f* hang jele megegyezett a görög ábécé nagy *th*-jével (;), idézett állításának megtételéhez tehát nemcsak az orosz ábécét, hanem annak — legalábbis egy esetben — a hangértékét is tudnia kellett. Más adatok viszont azt mutatják, hogy nem ismerte az orosz nyelv olyan jellegzetes, indoeurópai vonását, mint az egyszerű névszói állítmányt (vagy ha ismerte, nem gondolt rá): kisebb héber nyelvtanában azt állítja, hogy a copula elhagyása csak a héberre, magyarra, a keleti eredetű nyelvekre jellemző, az ö s s z e s többi nyelvben ott szokott állni (Neque subpletur usu *ille participii*, *uerbo* aliquo *substantivo* ; uti fieri solet aliis in linguis omnibus. Vnicum idioma Hungrorvm, quod orientali-bus originem indolemue suam debere gloriatur, ut in multis, sic in hoc , quadam tenus subfragatur Hebraeo . . .” (15—16. o.). Az a körülmény, hogy Lomonoszov nevét a nyomtatott szövegben is, meg a két dedikálásban is így írja: M. Lomonosow (és nem M. V. Lomonosoff vagy valami ehhez hasonló), mai szemmel nézve szintén egyértelműen arra a tényre látszana utalni, hogy ezt a személyt csak írásaiból ismeri (sőt ma már átírásban is „Lomonosoff” lenne). A XVIII. század derekán azonban az apanév használata, mely egyébként is csak a nemeseknek járt ki, a pétervári tudós körökben, úgy látszik, nem volt általánosan elterjedve: Lomonoszov *Retorikája* 1748-ban, *Grammatikája* 1757-ben stb. mind csak ilyen aláírással jelennek meg: Михайло ЛОМОНОСОВ (ez utóbbi művének első, 1764-ben megjelent német fordítása pedig szintén apanév nélkül és kettős v-vel hozza a szerző nevét: „. . . verfaßet von Herrn Michael Lomonoßow”). Vagyis a „M. Lomonosow” írásmód semmit sem mutat: Lomonoszov ezen a néven szerepelt külföld felé, tudományos munkáin, de így szerepelt otthon is; ami természetes abban a tudós társaságban, ahol a többség német és oroszul kevésbé vagy egyáltalán nem tud, ahol a társalgási nyelv (és az Akadémia hivatalos nyelve) az oroszon kívül a latin vagy a német. Ez egyébként azt is mutatja, hogy Kalmárnak egyáltalán nem kellett ahhoz oroszul tudnia, hogy akár hosszú hónapokat is pétervári kollégái körében, akár velük a legszorosabb kapcsolatban is eltöltsön.

Kétségtelen tehát, hogy Kalmár ismerte — munkái alapján vagy személyesen — Lomonoszovot, a pétervári akadémián kívül a moszkvai és a kievi gimnáziumokat. 1756 nyarat Pétervárott töltötte, itt kapcsolatban állott a nemesi akadémia Kirill nevű papjával, akit héberre tanított. Második oroszországi útjáról (melyről Horányi szerint 1767-ben tért vissza) közelebbit nem tudunk. Az idézett dedikációs-szövegekből kiderül, hogy Kalmár 1761. aug. 6-án Varsóban tartózkodott.

19-én Jénában tartózkodott, az egyetemi könyvtár vendégkönyvének tanúsága szerint. (L. Othmar Feyl, Exkurse zur Geschichte der Universitätsbibliothek Jena. — Wissenschaftliche Zeitschrift der Friedrich-Schiller-Universität Jena, Jg. 7 (1957/58), 42 l. — Erre az adatra Angyal Endre volt szíves felhívni a figyelmemet.)

⁷ Rövidítve közlöm e görög nyelvű kiadás címlapját, mely szinte szóról szóra megegyezik az 1760-as, latin nyelvű adatokkal Kirill atyáról: ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΕΙΣ ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ ΙΔΙΩΜΑ ΚΑΤΑ ΤΟΥΣ ΕΒΡΑΙΩΝ ΑΡΧΑΙΟΥΣ, ΗΓΟΥΝ, ΑΝΕΥ ΤΩΝ ΚΕΡΑΙΩΝΤΩΝ ΜΑΣΟΡΕΘΩΝ. ΗΤΙΣ πρωτα μεν (αψνζ) τω αυδεσιμω, λογιωτατω, και φιλομαθεσατω Ιερομοναχω ΚΥΡΙΑΛΛΩΙ, τοτε της των Ενγενεων εν Πετροπολει Ακαδημιας Προεβντερω, τω περι τα ιερα, δια βραχεων παραδεδομενη, νεξερων δε μελα πολλης αυξης εν Αλλοβρογων Γενεουα, τρωτω μενη, νωνι δε, εν επιτομη, των Ρωμαιο-Ελληνων, και ετεβων ελλημιζοντων χαριν, εις την ελληρικην γλωσσαν μεταγραθεισα, και μην και νευς τισιν επιτηρησει πλονηθεισα. . . (h. n., év: αψξή).